

REZÜMÉK

0459

HEGEDŰS Ernő

Motorizáció a XX. századi magyar határőrizetben

A magyar határőrizeti testületeknél a motorizáció folyamata — párhuzamosan a honvédséggel és más rendvédelmi testületekkel — a XX. században kezdődött el. A motorizáltság folyamatosan terebélyesedett kezdetben a hagyományos lóvonatású járművek és hátszlovak használata mellett, majd később azokat kiszorítva.

A határőrizeti szervezeteknél rendszeresített gépjárműveket a páncélozottság és a fedélzeti fegyverek hiánya jellemezte, mivel az alaptevékenység eredményes ellátásához ezekre a képességekre nem volt szükség.

0460

LÓRINCZI Dénes

A háromszéki közbiztonság megszilárdítása a HABSBERG neoabszolútizmus időszakában

Az alkotás helytörténeti jellegű mű, mivel Székelyföld, azon belül is Háromszék vármegye rendvédelem-történetét tárgyalja a XVIII-XIX. században. Az ország három részre szakadása után az önálló Erdélyi Fejedelemség magyar vezetés alatt állt. A törökök kiűzését követően azonban a HABSBERGOK nem valósították meg a Magyar Királyság újraegyesítését az Erdélyi Fejedelemséggel, mivel így a hatalmukat könnyebben tudták gyakorolni. Ez a helyzet tükröződött az erdélyi rendfenntartási rendszerben is. Az 1848-1849-es magyar forradalom és szabadságharcot követően azonban — a HABSBERG-birodalom teljes egészére kiterjedően létrehozott — új centralizált rendvédelmi szervezetet hoztak létre Erdélyben is. Ez a rendvédelmi modell azonban nem csupán a rend fenntartását, hanem a magyar nemzet elnyomását is szolgálta. A kiegyezéssel a magyar kormány ezt a modellt a Magyar Szent Korona alá tartozó terület egészére kiterjedően felszámolta és Erdélyben is létrehozta a polgári magyar állam új rendvédelmi modelljének helyi alakulatait.

0461

PARÁDI Ákos

A CSERBA.

(Csendőrlegénységi Ellátásban Részesülők Betegsegélyző Alapja)

A magyar államban a XIX-XX. században alakult ki az egészségügyi ellátás és egészségbiztosítás, valamint a nyugdíjrendszer. E rendszerek fokozatosan egyesültek egy egészé a XX. századmásodik felében, néhány sajátosságtól eltekintve. E folyamatban kétségtelenül élen járt a központi hatalomnak alárendelt személyekre vonatkozóan a magyar állam. Ezen belül is különleges helyzetben voltak a katonák, hiszen ők — ha szükséges volt — az életük kockáztatásával is kötelesek voltak a hazát védeni. A csendőr legénység betegsegélyezési alapja azért érdekes, mivel az ötvözi a katonai ellátásban és a központi államhatalom személyi állományába tartozó ellátásban részesülők betegsegélyezési jogosultságait és kötelezettségeit.

0462

PARÁDI József

Az Evidenzbüro és a magyar határőrizet kapcsolata

Mivel a felderítés az Osztrák-Magyar Monarchia feladatrendszerében a hadügyhöz tartozott, ezért a felderítést megvalósító szervezet az Evidenzbüro is a közös ügyeket kivitelező testületek csoportjába tartozott. Ezzel szemben a határőrizet — mivel az a közigazgatási teendők végzésére hivatott szervezetek csoportjába tartozott — a két társország belügyét képezte. Ennek ellenére azonban az Osztrák-Magyar Monarchia külső határain a felderítő és a határőrizeti szervezetek szorosan együttműködtek. Ez jellemezte a Magyar Királyság magyar-román és magyar-szerb határszakaszán tevékenykedő felderítő és határőrizeti szervezetek működését is. Az Evidenzbüroval a magyar határőrizeti szervezetek közül elsősorban a határszéli csendőrség és a határrendőrség működött együtt.

0463

PARÁDI József

Karhatalom a polgári magyar állam rendvédelmében

A polgári magyar állam időszakában a karhatalom fogalma jelentősen változott. Alkalmazása során azonban mindvégig a racionalitás jellemezte a fegyveres testületek igénybe vehetőségének meghatározását. A polgári magyar állam időszakában a karhatalmi tevékenységet nem doktréner álláspontok határozták meg. A nagyobb létszámot igénylő karhatalmi feladatokat az állam hadereje valósította meg. A rendvédelmi testületek közül — felszereltségéből, kiképzettségéből és vezetési stílusából fakadóan — alapvetően a Magyar Királyi Csendőrség volt alkalmas karhatalmi teendők ellátására. A Magyar Királyi Csendőrség diszlokációjából következően azonban a testület elsősorban a kisebb létszámot igénylő karhatalmi feladatok ellátására volt igénybe vehető.

0464

SOM Krisztián

Határforgalom ellenőrzés és külföldre utazás szabályozása Magyarországon az I. világháborúban

1914. VII. 20-án a Szerbiával határos tágabb térség felett lezárták a magyar légteret a polgári légitársaságok előtt. 1914. VII. 26-án korlátozták a magyar-szerb határátkelőhelyek forgalmát, a hadköteles korú férfiak kivándorlását megtiltották, bevezetésre került a postai táviratok és küldemények tartalmi korlátozása is. 1914. VII. 28-án az Osztrák-Magyar Monarchia és Szerbia között beállt a hadi állapot.

Az ezt követő négy év során újabb szabályok korlátozták az osztrák és magyar állampolgárok külföldre utazását, valamint folyamatosan bővítették a kiviteli tilalmak jegyzékét is. A kémek határon történő felderítése, az utazóknál lévő, államérdekeket sértő információk kiszűrése, a hadi gazdaság védelme minden korábbinál fontosabb feladata lett a határforgalmat ellenőrző hatóságoknak. A külföldre utazás lehetőségét – az életbe lépett szabályok mellett – jelentősen korlátozta az európai államokkal fennálló viszony, a kialakult utazási lehetőség, s további nehézséget okozott az Osztrák-Magyar Monarchia pénzének, a koronának folyamatos értékcsökkenése is.

0465

VEDÓ Attila

A Magyar Királyi Csendőrség teendői**a külföldiek ellenőrzésének szabály- és szervezetrendszerében 1881-1938**

A polgári magyar állam történetében gyökeresen eltérő módon szabályozták a határátlépés és a külföldiek Magyarországon tartózkodása felügyeletének a témáját a dualizmus időszakában és a két világháború közötti időszakban. A külföldiek hatósági ellenőrzésének a csírái ugyan már az I. világháború előtt is kialakultak, azonban az I. világháború során létrejött eljárások tovább éltek a trianoni békediktátum aláírása után is. Ezek az aprólékos szabályozások új szervezet kialakítását tették szükségessé a magyar rendvédelmi struktúrában. E szervezet a Külföldiek ellenőrző Országos Központi Hatóság volt, amely azonban csupán összefogta, irányította és felügyelte a magyar rendvédelmi testületeknek a külföldiek ellenőrzésére irányuló tevékenységét. E feladatrendszerbe illeszkedett a Magyar Királyi Csendőrség külföldiek ellenőrző tevékenysége is, hiszen a testület hatáskörébe tartozott az ország területének a döntő többsége.